

EN BARNEDÅB

- Af skagensmaleren Michael Ancher

Michael Ancher (1849-1927): En barnedåb, 1883-1888. Ribe Kunstmuseum

Undervisningsmateriale
for 0.-1. klasse

Ribe
Kunst
Museum

Undervisningsmateriale til *En barnedåb* af Michael Ancher

Til læreren

Indhold:

- Michael Ancher
- Skagensmalerne og det moderne gennembrud
- *En barnedåb*
- Hvad betyder dåben?
- Litteraturliste

Michael Ancher (1849-1927)

Michael Ancher kom til Skagen som 25-årig i 1874, og han var den første af de tilrejsende kunstnere, der bosatte sig i byen. Han blev en del af det lokale miljø resten af sit liv samt kendt og værdsat for at skildre fiskerne og deres arbejde. Især fremhævede han dramaet på liv og død i forbindelse med de mange redningsaktioner, der i høj grad var en del af fiskernes tilværelse. I sine store figurbilleder kombinerede han historiemaleriets klassiske kompositionsprincipper med det moderne gennembruds* krav om en

højere grad af sandhed, ærlighed og naturalisme.

Michael Ancher voksede op på Bornholm. Som 16-årig kom han i lære som kontorist på Kalø Gods på Djursland. Her begyndte han at tegne og male i fritiden, og det førte til, at han søgte optagelse på Det Kongelige Danske Kunstakademi* i 1871. Her gik han i 5 år.

Mødet med Skagen blev afgørende for Michael Anchers skæbne. Han blev gift med Anna Brøndum i 1880, og parret havde i de første år deres hjem og atelier i "Havehuset", som

nu ligger i Skagens Museums have. Året efter at datteren Helga kom til verden i 1883, flyttede familien til Markvej i Skagen.

De første år i Skagen følte Michael Ancher sig ofte trængt af de andre tilrejsende kunstnere. Især P.S. Krøyer måtte høre for, at han gik for tæt på Anchers motivverden. De blev dog snart gode venner, og Anchers hjem blev, sammen med Brøndums Hotel, et samlingspunkt for alle kunstnerne.

Michael Ancher deltog i begyndelsen af 1900-tallet aktivt i arbejdet med at

Materialet er til inspiration for dansk, billedkunst og religion.

Aldersinddelingerne er vejledende.

etablere Skagens Museum, men han døde i 1927, året før indvielsen.

Skagensmalerne og det moderne gennembrud

Skagensmalerne havde deres storhedstid i 1870'erne til 1890'erne. Skagensmalerne talte rigtig mange kunstnere, der besøgte byen med kortere og længere mellemrum i en periode på flere årtier, men de mest kendte var Anna og Michael Ancher samt P.S. Krøyer. Men også Holger Drachmann, der både digtede og malede, og Viggo Johansen, Carl Locher, Laurits Tuxen og den norske kunstner Christian Krohg og den svenske kunstner Oscar Björck var med til at sætte Skagen på landkortet.

Nybruddet og hele årsagen til, at kunstnerne kom til Skagen opstod som en reaktion på kunstakademiets mangel på udvikling. Her hang skolens professorer stædigt fast i den nationalromantiske guldalderkunst* på trods af, at udenlandske udstillinger viste, at dansk kunst haltede bagefter.

Frankrig

Flere kunstnere besluttede derfor at rejse til Frankrig for at søge ny

inspiration. Det var blandt andet P.S. Krøyer, Karl Madsen, Carl Locher og Laurits Tuxen. Det man fandt her var ideelle betingelser for at dyrke friluftsmaleriet*, og det var hvad den unge generation af franske kunstnere gjorde. Det var en helt ny måde at anskue den kunstneriske proces på, fordi når man stod foran sit motiv ude i landskabet, så havde man mulighed for at gengive naturens farver, skønhed, hæslighed såvel som tilfældigheder i forhold til komposition. Det var altså et nybrud i forhold til billedopbygning (også inspireret af snapshottets tilfældige beskæringer), farveholdning og motiv, der bar i retning af naturalisme*.

Michael Ancher derimod rejste direkte til Skagen, hvor han i første omgang kun indirekte blev inspireret af de andre tilrejsende kunstnere, der efter fransk forbillede dannede en kunstnerkoloni, hvor man dyrkede friluftsmaleriet. Senere tog Michael Ancher også på rejser til udlandet.

Skagen

I 1879, hvor der første gang var rigtig mange kunstnere i byen og kunstnerkolonien var en realitet, udmøntede al inspirationen fra Frankrig sig for første gang rigtigt i

Skagen. Det var som en del af det moderne gennembrud i billedkunsten, der også kunne findes indenfor litteratur, kultur, politik.

Som Karl Madsen selv sagde det senere, blev de inspireret til en højere grad af ærlighed, sandhed og naturalisme. Det vi måske opfatter som realisme, fordi de mente, at alt hvad man fandt i naturen var et billede værdigt - selv en hestepære, en gravid kvinde, en svedende mand – hvilket var hård kost for samtidens offentlighed. Man havde ikke før set det, man opfattede som grimt, det man henregnede til privatlivets fred eller til samfundets skyggesider udstillet på billeder.

En lugtende hestepære var ikke smuk og derfor ikke egnet til et maleri. Netop et eksempel man brugte i kritikken af det moderne gennembruds malerier. Graviditet havde med kønslivet at gøre, og var derfor ikke noget man udstillede, og da slet ikke på malerier. Det fremgik af samtidens kritik, blandt andet da Michael Ancher udstillede sit maleri af den gravide Anna Ancher fra 1884. Den fattige, hårdt arbejdende og derfor svedende mand på P.S. Krøyers maleri: *Italienske landsbyhattemagere* fra 1880 blev

ligeledes groft omtalt som Dawins manglende led mellem abe og menneske.

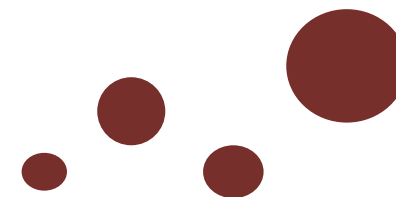
Der var nybrud i kunsten og Skagen blev mødestedet, på den ene side fordi akademiets lærere stadig helst så, at man blev og malede det danske, dels fordi det var et sted, hvor det moderne bymenneske kunne dyrke friluftsmaleriet og finde spor af det oprindelige, uforskønnede liv, hvor man arbejdede direkte fra hånden til munden, og hvor fiskerne helt modigt satte livet på spil i farlige redningsaktioner. Kunstnerne kunne "dokumentere" alt dette med deres malerier. Og Skagen blev fra starten ikke bare et nationalt men et internationalt mødested for den nye generation af kunstnere, fordi de danske kunstnere trak de primært norske, svenske men også engelske kollegaer, de havde mødt i udlandet, med til byen.

Barnedåben

Den 21. oktober 1883 blev Anna og Michael Anchers datter Helga døbt i Skagen Kirke. Med som faddere var ifølge kirkebogen kunstnerne P.S. Krøyer, Christian Krohg, Charles Lundh og Eilif Peterssen samt Anna Anchers søskende Degn, John og

Marie Brøndum. Kort tid efter påbegyndte Michael Ancher det store billede af barnedåben.

Det var ikke hans mening at dokumentere barnedåben, som man kan gøre det med et fotografi, men at lave en repræsentation af barnedåben som begreb, af familien og af kunstnerne som faddere. Det kom til at tage flere år, fordi Ancher måtte have modellerne foran sig, når han malede, og det var forskelligt fra år til år, hvilke kunstnere, der var til stede i kolonien i Skagen. Derfor blev personerne på billedet skiftet ud flere gange. Antallet af personer ændrede sig også undervejs. Kun far, mor, barn, præst, P.S. Krøyer og Anna Anchers bror John fra det oprindelige selskab er med på det færdige billede.

Michael Ancher: *En barnedåb*. 1883-1888. Ribe Kunstmuseum.

En barnedåb af Michael Ancher

På det færdige billede ses således fra venstre: Michael Ancher, hr. Mariager (sømand), Marianne Stokes (østrigsk-engelsk kunstner), P.S. Krøyer, John Brøndum, Anna Ancher, Helga Ancher, huemoder* frk. Aividsen (husassistent) og præsten Oscar Boeck. Bag dem ses nogle personer fra den øvrige menighed klædt i anderledes almindeligt tøj. Bag præsten anes døbefonden og over hovedpersonerne det nordvendte vindue. Lyset skinner ind i rummet fra to sider, mest kraftigt fra vinduerne i sydsiden, men også fra vinduerne i nordsiden.

Dåbsselskabet har fint tøj på. Mændene er i sorte jakker og hvide skjorter. Anna Ancher er iført en overdådig gul kjole, men har håret stramt sat op med et enkelt hårbånd. Marianne Stokes er iført en tilsvarende flot kjole men i en mere afdæmpet brun farve. Begge kjoler er malet så man tydeligt fornemmer deres forskelligartede overflader. En tredje udfordring for kunstneren har været dåbskjolens gennemsigtige øverste lag med geometrisk mønster.

Analyse

Personerne i selskabet er passivt lyttende. Deres blikke er slørede, så

det er svært at afgøre hvor de kigger hen. Præsten derimod kigger lige frem for sig med et aktivt meddelende blik. Barnet har som den eneste et aktivt modtagende blik, hvilket understreges af hendes gestus med armen. En gestus, der ser påfaldende bevidst ud for så lille et barn, hvilket kun fremhæver det fantastiske i situationen. Al bevægelse og handling i billedet er koncentreret i den lille arm. Resten er stillestående og uden dybde, som et relief i sten.

Personerne er beskåret ved knæene, hvilket giver plads til kirkerummet over dem, plads til refleksion. Der ses ingen udsmykning i kirken, men midt over barnet ses et vindue, hvis sprosser tegner et stort tydeligt kors og fire små. Det kan ikke være tilfældigt, at korset og lyset er centreret over barnet og at mønsteret i dåbskjole går igen i den nederste rude i det store kirkevindue. Hele billedet giver en stemning af rolig højtidelighed og faderlig stolthed. Moderen der er koncentreret om sakramentet, udstråler alvor, men det græsk inspirerede hårbånd leder tankerne hen på antikkens kunst. Barnet ønskes således alt det bedste: et tilhørsforhold i kristendommen, Guds kærlighed og dertil en god

portion kunstnerisk ånd.

Perspektivering

En barnedåb var 5 år undervejs. Michael Ancher startede på billedet i 1883 kort tid efter Helgas barnedåb og der kendes flere skitser og forarbejder til billedet, hvor man kan følge nogle af de ændringer, det blev udsat for undervejs. To af dem ses her:

Michael Ancher: *En barnedåb*. Ca. 1886. Skagens Museum

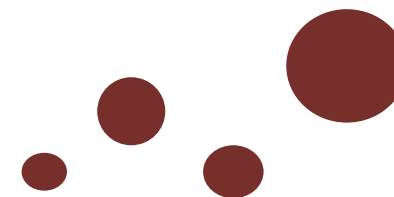
På dette forarbejde kan man se, at personen bag Michael Ancher ikke er den samme som på det færdige maleri.

Michael Ancher: *Anna Ancher bærer Helga over dåben*. 1887. Skagens Museum

Bag Anna Ancher, der holder sin lille datter, ses hendes kusine Marie Møller.

Hvis man ser nærmere på det færdige værk, kan man også omkring præsten fornemme skygger fra en person mere og præstens tidligere placering.

Maleriet er stort. Uden ramme måler det 186 x 250 cm, hvilket er lidt mindre end *Den druknede* fra 1896 men lidt større end *Juledag 1900* fra 1903.

Michael Ancher: *Den druknede*. 1896

Begge betydelige værker af samme kunstner. Blandt andet derfor må *En barnedåb* bestemt regnes blandt hans hovedværker. Billedet er blandt andet specielt, fordi værker af den størrelse traditionelt var forbeholdt historiemalerier eller malerier med et religiøst eller mytologisk indhold; et forhold der i perioden dog var ved at blive udfordret. Her har motivet alligevel mere privat karakter. Men på trods af den private ceremoni, man her bliver indviet i, var billedet tiltænkt offentligheden.

Allerede i 1887 blev maleriet udstillet

på Charlottenborg i København, hvor Ancher fik kunstakademiets årsmedalje for det, og hvorefter han forsøgte at sælge det til Statens Museum for Kunst. Da det ikke lykkedes, malede han videre på det og satte først sin signatur i 1888, hvor det også blev udstillet i München. Ti år senere i 1898 fandt det sit hjem på Ribe Kunstmuseum.

Ærlighed, sandhed og naturalisme

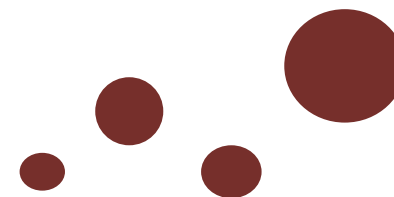
Billedet er en klassisk figurkomposition men med en ny type motiv. For samtiden besad det i højere grad naturalisme end idealisme. Maleriet gav derfor med det samme anledning til skriverier i pressen, da maleriet blev udstillet i København første gang. Det skyldtes måske de i forvejen optrukne linjer mellem de to lejre for og imod det moderne gennembruds progressive tanker.

Holger Drachmann, der var forsvarer af den gamle skole, gav billedet hård kritik i *Berlingske Tidende* og skrev, at det var dårligt udført, men Karl Madsen fra den yngre generation af kunstnere og kritikere forsvarede det i *Politiken* med, at besad en slående sandhed og kraft. Det, der var en ulempe i den enes øjne, var en fordel i den andens – nemlig natur-ligheden.

Michael Ancher: *Juledag 1900*. 1903. Skagens Museum

På billedet sidder familien Brøndums kvinder samlet omkring et bord i Brøndums spisesal. På bordet ligger en opslået bibel, som kvinderne har været ved at læse i, indtil de tilsyneladende er blevet afbrudt. Anna Anchers familie (men ikke hende selv) var dybt engagerede i Indre Mission, der havde fået en opblomstring i Skagen i 1880'erne med blandt andet præsten Oscar Boeck.

Hvad betyder dåben?

Lisbet Rønnow Torp, sognepræst i Skagen

2. november 2011

Dåben er et bad til nyt liv.

Korstegning

Et meget lille bad - med en stor betydning. For når korsets tegn lige før dåben bliver tegnet for dåbsbarnets ansigt og bryst, så fortælles hermed, at når man døbes på Jesu ord og i Jesu navn, så forbindes jord med himmel for én.

Vandet

Når man kommer til dåben, så er vandet i døbefonten nemlig både et billede på det store kaotiske havdyb, som alt kan gå til grunde i - og et billede på Guds usynlige kærlighed, som umærkeligt smyger sig om os og holder os oppe.

Kredsen af Faddere

For di man som regel er helt lille, når man bliver døbt, så er det godt, at have nogle voksne med sig i ryggen. Dem kalder man for ”faddere”. Og den, der bærer barnet, kalder man for ”gudmor” eller ”gudfar”. Sammen med menigheden i kirken danner de en lille kreds om dåbsbarnet og lover at tage vare på det og svare godt for det.

Trosbekendelsen

Med trosbekendelsens ord siges der først

”nej” - til det onde, som kan true og ødelægge livet. Og så ”ja” - til det gode, som Gud skænker os gennem alt det herligt skabte. Og så nok et ”ja” til den kærlighed, som Jesus, Guds søn, er kommet for at lyse op for os. Og til sidst et ”ja” til det fælleskab og den fremtid, som Guds hellige ånd er den evige drivkraft i.

Dåben på Guds ord

Når dåbsbarnet overøses med tre håndfulde vand, så betegner det, at nu skylles alt dét væk, der gør verden grå og gammel og beskidt. Alt dét mørkestof, der ellers ubehjælpeligt klistrer til ethvert menneske, det druknes her i dåbens vand. Og fordi Guds ord lyder ved dåben, så dukker dåbsbarnet frelst og befriet ud af vandmasserne. For Gud er både den, der skaber og velsigner og bærer alting oppe i sin kærlighed.

Velsignelsen

Når menneskebarnet løftes ud af vandet er det altså en dramatisk bevægelse væk fra mørkets og dødens verden - og op mod Guds Himmerige, som man nu ved står åbent for én. Man er blevet genfødt til at leve i det evige livs lys som Guds barn - og derfor får man nu også Guds velsignelse lyst over sig.

Fadervor

Herpå beder alle Fadervor - og på den måde får dåbsbarnet som gave overdraget den bøn, som Jesus selv har lært sine disciple, og som nu også skal

være ens bøn.

Løftet

Dermed kan man som døbt aldrig mere helt miste orienteringen i tilværelsen. Gennem dåbens hellige handling (sakramente) skænkes man jo en slags troen kompas - i og med korstegning, trosbekendelse, fadervor og velsignelse. Og med på vejen får man også løftet om, at Gud altid vil være med én.

Fra jord til himmel: Kærlighedens fællesskab som kirkens vision

Sådan åbner dåbens hellige handling op for den langt større verden, som er Guds, og som vi kalder for Himmeriget. Og her handler det om at leve i troens og håbets og kærlighedens fællesskab - og det er dét, som kirken og den kristne menighed altid skal have for øje og trives ved og arbejde for. Og huske resten af verden på ved hver eneste gudstjeneste.

Dåbens farvede verden

Ser man på Michael Anchers maleri: *En barnedåb*, så er en stor del af billedet præget af de mørke farver. Der er også ligesom et tomrum, der åbner sig mellem dåbsfølget og præsten - som en illustration af det uvisse verdensdyb, som barnet var overladt til, hvis der ingen var til at bære det. Men det er der jo heldigvis. For den lille bæres jo på (gud) moderens stærke, kærlige arme - og også præstens bibelbog rækker sigende ind i tomrummet, ligesom han selv er vendt mod barnet for at nå det med Guds ord.

Og med sin lille arm er det også som om barnet griber ud efter det - og alt sammen sker det lige under det korstegn, som sprosserne i vinduet tydeligt danner. Det lys, som er i billedet, kommer ligesom nedefra og falder på (gud) moderen og barnet og lyser deres kjoler op - gjorde af silkeagtige og florlette stoffer. Midt i alt det mørke og ubestemte - og lige i det såkaldt ”gyldne snit” brydes farveholdningen og løftes hele den alvorlige stemning op. Og det sker ved hjælp af det vidunderligt gyldne og smukt hvidglitrende farveskær som hviler over mor og barn.

I kirkens farvesprog bruger man netop den hvide og gyldne farve, når man vil fortælle om dét, der har med renhed og noget sejrrikt og godt - og med fest at gøre!

Genfødsel: I lille målestok kender man det fra den voksne, som efter en hård dag på arbejde træder ud af badet derhjemme og siger: ”Åh, nu føler jeg mig som nyfødt!”

Noter:

* Det moderne gennembrud

Det moderne gennembrud betegner hele den udvikling, der fandt sted i perioden 1870-1890 inden for både kunst, teknologi og naturvidenskab. Det moderne gennembrud var en tid fuld af modsætninger. Det var kapitalismens og de store finansmænds tid. En tid, hvor de store industrier og virksomheder grundlagdes. Samtidigt så man begyndelsen på arbejderbevægelsen, klassekampen og fagforeningerne, kampen for demokratiet, for kvindebevægelsen og for frisindet. Den nye teknologi, der blandt andet medførte jernbanenettets udvikling, bragte nye livsmønstre med sig. Det var blevet nemmere at rejse ud, så nye strømninger fra Europa kom hurtigere til landet. Alt det nye satte tydelige spor i arkitekturen, moden og livsformerne.

* Det Kongelige danske Kunstakademi

I almindelig tale kaldet kunstakademiet. Det blev grundlagt i 1754. Det var her man skulle uddanne sig, hvis man ville være anerkendt kunstner.

* Guldalderen

Dansk guldalder er betegnelsen for kulturlivet omkring 1800 - 1850. På baggrund af samtidens nationale og økonomiske krise dannede fremtrædende personligheder en harmoniserende ideologi indenfor naturvidenskab,

filosofi, maleri, litteratur mm. Her blev det fædrelandet, det nære, det uproblematisk og romantisk fremhævet. Især efter nederlaget ved Dybbøl i 1864 forstærkedes den danske nationalromantik. I forhold til skagensmalernes billeder er guldalderens billeder mere glansbilledagtige. Man ser ingen beskidte fødder eller huller i tøjet hos guldaldermalerne.

* Friluftsmaleri

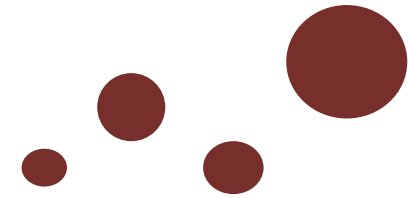
Kunstnere har altid arbejdet udendørs, men før 1800-tallet var det almindeligt at male værkerne færdige indendørs. Da skagensmalerne begyndte at komme til Skagen i 1870'erne, var det blevet moderne at male sine billeder færdige foran motiverne. Det blev kaldt friluftsmaleri, fordi kunstnerne sad ude i det fri og malede. På den måde blev lyset og farverne nedfældet mere direkte på lærredet.

* Realisme/naturalisme

Realisme og naturalisme bruges ofte i flæng, og det er ikke altid lige let at se om et kunstværk er det ene eller det andet. Realisme og naturalisme er kunstretninger, hvor man så vidt muligt maler det, man ser uden at forskønne eller forvrænge. Realismen er dog mere politisk. Med realismen ville kunstnerne gerne gøre opmærksom på, hvor dårlige kår de fattige havde.

* Huemoder

Personen, der bærer barnets hue under dåben.

Litteraturliste:

- Elisabeth Fabritius: *Michael Ancher og det moderne gennembrud 1880-1890*. Helga Anchers Fond, Christian Ejlers' Forlag 1999.
- Elisabeth Fabritius (red.): *Michael Ancher 1849 – 9. juni – 1999*. Helga Anchers Fond og Skagens Museum 1999.
- Elisabeth Fabritius: "Michael Ancher 1849-1927", in: *Ribe Kunstmuseum 100 år*. Ribe Kunstmuseum 1991.
- Anne-Mette Birkvad, Vibeke Mader, Sidsel Risted Staun (red.): *Det moderne gennembrud 1870-1890. Antologi*. Skoletjenesten Golden Days in Copenhagen 2003.
- www.folkekirken.dk

Elevhæfte:

Tegn, tal og optræd

Læg farve på
billedet

Tegn hvad de tænker

Tegn hvad du tror, faren
Michael Ancher, moren
Anna Ancher og barnet
Helga tænker på.

Snak om billedet i klassen

- Hvad foregår der på billedet?
- Hvor foregår det?
- Hvad betyder et kors?
- Hvor mange kors kan man se i billedet?
- Hvor tit bliver man døbt?
- Hvorfor har de så fint tøj på?
- Hvad skal de bagefter?
- Hvem får måske en gave?
- Har du selv oplevet en barnedåb?

Lav et skuespil over barnedåben

Rolleliste: Præst, mor, far, faddere, øvrig menighed (dukke som barn)

Handling:

- Hvad laver personerne før de kommer til kirken?
- Hvordan kommer de ind?
- Hvad sker der i kirken?
- Hvordan går de ud?
- Hvad sker der bagefter?

Michael Ancher: *En barnedåb*. 1883-1888. Ribe Kunstmuseum.